

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060203

DOM
2023-01-10
Stockholm

Mål nr
P 14196-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-11-09 i mål nr P 288-21, se bilaga A

PARTER

Klagande

Halmstads kommun

Ombud: Kommunjurist C-M.B.

Motpart

1. G.E.

2. K.E.

3. K.K.

4. P.K.

5. O.H.

6. B.M.

7. P-E.P.

Dok.Id 1880969

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

Ombud för 5–7: Advokat C.C. och biträdande jurist S.E.

SAKEN

Detaljplan för Söndrums centrum, A samt del av B och C m.fl. i Halmstads kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Kommunstyrelsen i Halmstads kommuns beslut den 15 december 2020 (KS § 353), dnr KS 2016/00560, att anta detaljplan för Söndrums centrum.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Halmstads kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa kommunstyrelsens beslut att anta detaljplanen.

G.E., K.E., K.K., P.K., O.H., B.M. och **P-E.P.** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Halmstads kommun har anfört i huvudsak följande.

Mark- och miljödomstolen har felaktigt bedömt att den föreslagna bebyggelsen inte är utformad och placerad på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stadsbilden och intresset av en god helhetsverkan (2 kap. 6 § plan- och bygglagen [2010:900], PBL). Mark- och miljödomstolen har vidare felaktigt gjort bedömningen att de olägenheter som detaljplanen innebär för vissa närboende i form av insyn och skuggning överväger det allmänna intresset av att förtäta och bebygga området i enlighet med detaljplanen (2 kap. 9 § PBL).

Mark- och miljödomstolen har hänvisat till Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 maj 2021 i mål nr P 2387-20. Omständigheterna är inte jämförbara. Det aktuella planområdet avser ett befintligt stadsdelscentrum i en mellanstor stad. Invånarnas förväntningar på utveckling och byggnation i ett stadsdelscentrum å ena sidan och ett fritidsbebyggelseområde å andra sidan skiljer sig åt väsentligt. I kommunens översiktsplan pekas det aktuella planområdet dessutom ut som en centrumnod.

Centrumnoder i staden ska markeras visuellt, dels för att öka orienterbarheten i staden, dels för att annonsera centrumnodens funktion. Det krävs en högre koncentration av bebyggelse i dessa områden för att på lång sikt upprätthålla en god hushållning med mark.

Mark- och miljödomstolen har beskrivit den föreslagna bebyggelsen som flerfamiljshus med upp till fem våningar på mark. Det är riktigt att den bebyggelse som möjliggörs och tillåts av detaljplanen är fem våningar mot den allmänna platsen för ett nytt torg, men det högsta huset som tillåts mot villabebyggelsen norr om planområdet motsvarar ungefär tre våningar med tillägg av en indragen våning. Markförhållandena är sådana att det är ett suterränghus som planeras och villabebyggelsen ligger på den högre marknivån. Skillnaden i höjd är därmed inte så stor som den som framgår av mark- och miljödomstolens dom.

Av solstudien som togs fram under planarbetet framgår att den föreslagna bebyggelsen under större delen av året inte skuggar villornas trädgårdar. Under sommartid uppstår överhuvudtaget inte någon skuggning. Resultatet av solstudien är korrekt. Det är riktigt att solstudien utgår ifrån en högsta byggnad om 17,55 meter över marknivån mot torget och att detaljplanen reglerar en högsta nockhöjd om +25,5 meter. I planbestämmelsen framgår emellertid att +25,5 meter avser höjden i meter över havsnivån. Eftersom marknivån vid torget är omkring åtta meter över havsnivån är solstudien korrekt.

Den aktuella centrumnoden har en begränsad utsträckning varför det inte är möjligt att placera tillkommande flerbostadshus på andra alternativa sätt. Sådana möjligheter utreddes under planarbetet men avfärdades på goda grunder.

G.E., K.E., K.K. och P.K. har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen samt tillagt bl.a. följande. Det har inte funnits anledning för dem eller andra boende i närheten av Söndrums centrum att räkna med att flerfamiljshus skulle byggas på platsen. De höga husen kommer att medföra skuggning och insyn och innebär en betydande olägenhet för dem.

O.H., B.M. och P-E.P. har anfört i huvudsak följande.

Avståndet mellan det enligt planförslaget tillåtna fem våningar höga flerbostadshuset och P-E.P.s och B.M.s bostadshus är endast cirka 15 meter. Mark- och miljödomstolen har gjort en riktig bedömning att det utgör en betydande

olägenhet. Det är inte riktigt som Halmstads kommun påstår att det finns skäl att avvika från bedömningen som Mark- och miljööverdomstolen gjorde i mål nr P 2387-20. I båda målen är det fråga om områden som kommunerna önskar förtäta, vilket framgår av respektive översiktsplan. Det är vidare i båda fallen fråga om detaljplaner som möjliggör flerbostadshus i cirka fyra till fem våningar i områden med enbostadshus, eller fritidshus, som kan placeras cirka 14–15 meter från närboendes fastighetsgränser.

Insynen kommer att bli påtaglig med hänsyn till de inglasade balkongerna och/eller terrasserna. Att den översta, indragna våningen inte får ha en inglasad balkong eller terrass saknar betydelse för den bedömningen.

Det framgår av solstudien att den utgår från en nockhöjd om 17,55 meter trots att detaljplanen medger en avsevärt högre nockhöjd om +25,5 meter. Resultatet av solstudien går därför att ifrågasätta.

Det framgår inte om kommunen under planarbetet har utrett möjligheten att bygga lägre byggnader, såsom två- eller trevåningshus. En lägre bebyggelse hade sannolikt inneburit att olägenheten för de närboende blivit mindre.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Utgångspunkter

Enligt 1 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, är det en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Vid prövningen av frågor enligt plan- och bygglagstiftningen ska dock hänsyn tas till både enskilda och allmänna intressen (2 kap. 1 § PBL).

Ny bebyggelse ska enligt 2 kap. 6 § första stycket 1 PBL utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Vid planläggning av områden ska vidare beaktas att lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk inte får ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt (2 kap. 9 § PBL). Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet är att betrakta som en betydande olägenhet måste områdets karaktär och förhållandena på orten beaktas (se prop. 1985/86:1 s. 484 och prop. 2009/10:170 s. 417). Av praxis framgår att domstolarna är tämligen restriktiva med vad som utgör betydande olägenheter och att förtätning, som medför bland annat viss insyn, ofta är något som boende i centrala delar av tätorter har att vänta sig och som därför inte är att anse som en betydande olägenhet i den mening som avses i lagstiftningen.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

När det gäller dagvattenhantering, parkeringsmöjligheter och trafiksäkerhet m.m. gör Mark- och miljööverdomstolen ingen annan bedömning än den som mark- och miljödomstolen har gjort. Det finns alltså inte skäl att upphäva detaljplanen på någon av dessa grunder.

Mark- och miljödomstolen har funnit att flerfamiljshusen i flera våningar strider mot det s.k. anpassningskravet i 2 kap. 6 § första stycket 1 PBL. Det är tydligt att bebyggelsen, främst genom sin relativt höga höjd, kommer att avvika från intilliggande bebyggelseområden. Att utveckla Söndrums centrum genom annan typ av bebyggelse än den som finns i området i dag har dock – som framgår av planbeskrivningen och det som Halmstads kommun anfört i målet – varit en del av kommunens syfte med att anta detaljplanen. Plan- och bygglagen bygger på principen om kommunal självbestämmanderätt i frågor som rör riktlinjer för markanvändningen i kommunen. Kommunen får därför, som mark- och miljödomstolen har redogjort för, inom vida ramar avgöra hur marken ska disponeras samt hur miljön ska utformas i den egna kommunen. Överprövningen utgör en kontroll av om kommunens beslut ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt bestämmelserna i lagen och de krav som kan ställas på beslutsunderlag och beredningsförfarande (se prop. 2009/10:215 s. 88). Mark- och miljööverdomstolen finner att kommunen i detta fall inte har gått

utöver denna ram. Det finns därför inte skäl att upphäva planen på grund av brister i anpassningen till omgivningen.

Mark- och miljööverdomstolen övergår till att pröva frågan om genomförandet av planen skulle medföra en betydande olägenhet för närboende i form av skuggning eller insyn i trädgårdar och bostadshus. Vid bedömningen av vad som kan antas medföra en betydande olägenhet ska bland annat hänsyn tas till förhållandena på platsen.

Med den förklaring som Halmstads kommun har lämnat kan den solstudie som togs fram under planarbetet ligga till grund för bedömningen av den skuggning som byggnationen kommer att medföra på P-E.P.s och B.M.s fastigheter. Studien visar att bebyggelsen kommer att medföra viss skuggning av klagandenas fastigheter, men att skuggningen är måttlig och att det under sommaren inte kommer att uppstå någon skuggning alls. Skuggningen utgör därmed inte en betydande olägenhet i lagens mening.

Vid bedömningen av om avståndet till flerbostadshusen, och den insyn på P-E.P.s och B.M.s fastigheter som därmed kommer att uppstå, utgör en betydande olägenhet gör Mark- och miljööverdomstolen följande överväganden. Höjdskillnaderna i området, där befintlig bebyggelse norr om planområdet ligger på en högre marknivå, och den omständigheten att den högsta tillkommande byggnaden utgörs av ett suterränghus, innebär att flerbostadshuset sett från villabebyggelsen, blir ungefär tre våningar hög med tillägg av en indragen översta våning.

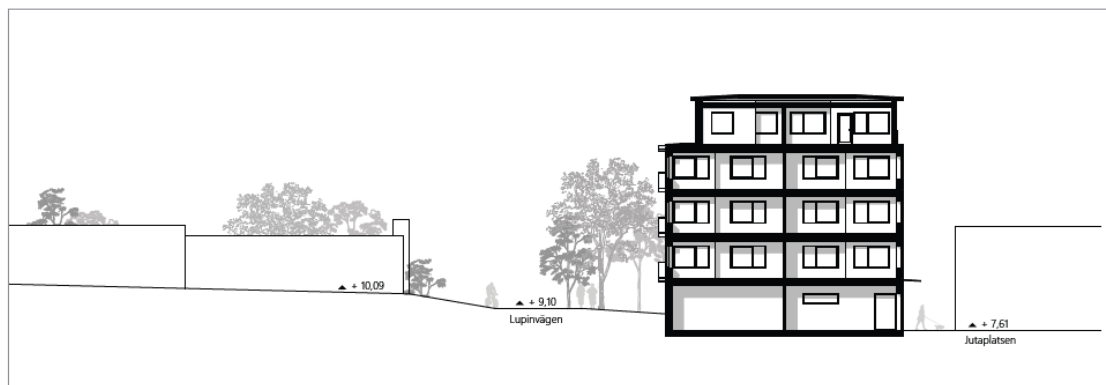

Illustration från planbeskrivningen. P-E.P.s fastighet till vänster.

Mark- och miljödomstolen har i sitt avgörande hänfört sig till Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 maj 2021 i mål nr P 2387-20. Förhållandena i det målet och i detta mål skiljer sig enligt Mark- och miljööverdomstolen i avgörande delar åt. I 2021 års mål skulle ny hög bebyggelse uppföras inom ett tidigare helt oexploaterat område intill ett befintligt mindre fritidshusområde. Söndrums centrum har å sin sida i såväl den vid planläggningen gällande översiktsplanen, Framtidsplan 2030, som den i dag gällande översiktsplanen, Framtidsplan 2050, pekats ut som en så kallad centrumnod.

Vidare är Söndrums centrum redan idag ett befintligt stadsdelscentrum inte långt ifrån centrala Halmstad. Den föreslagna bebyggelsen kan inte sägas avvika från sådan bebyggelse som normalt kan förväntas i ett stadsdelscentrum under utveckling. I stadsdelscentrum får man ofta räkna med viss förtätning som kan medföra att tillkommande bebyggelse placeras i närheten av befintlig sådan. Avståndet om cirka 15 meter mellan flerbostadshusen och P-E.P.s och B.M.s fastighetsgränser utgör därför inte i sig en betydande olägenhet.

Man måste också räkna med att det kan komma att byggas högre hus än vad som tidigare funnits på platsen. Inte heller den ökade insynen som kommer att uppstå för de närboende kan därför, med hänsyn till förhållandena på platsen, anses utgöra en betydande olägenhet.

Trots förändringar i form av viss skuggning och ökad insyn bedömer Mark- och miljööverdomstolen sammanfattningsvis att bebyggelsen inte innebär sådana betydande olägenheter för de närboende att planen bör upphävas. Mark- och miljödomstolens dom ska därför ändras och kommunstyrelsens beslut fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ylva Osvald, hovrättsrådet Marianne Wikman Ahlberg, referent, tekniska rådet Ewa Andrén Holst och hovrättsrådet Henrik Jonsson.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Peder Mühlenbock.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-11-09
meddelad i
Vänernsbor

Mål nr P 288-21

KLAGANDE

1. J.B.

2. K.B.

3. U.B.

4. C.E.

5. K.E.

6. G.E.

7. K.E.

8. P.G.

9. O.H.

10. J.H.

11. M.H.

12. K.K.

13. P.K.

14. R.L.

15. M.L.

16. M.L.

17. B.M.

18. P-E.P.

19. A.S.

20. L.S.

21. A.S.

Dok.Id 521765

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsbor	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se www.domstol.se/vanersborgs-tingsratt/		måndag – fredag 08:00–16:00

22. M.S.

23. G.S.

24. S.S.

25. A.S.

26. S.S.

27. R.T.

28. H.T.

29. B.V-L.

Ombud för 9, 17 och 18:
Advokaten C.C. och biträdande juristen S.E.

MOTPART

Halmstads kommun

ÖVRIGA BERÖRDA

Halmstads Fastighets AB

ÖVERKLAGAT BESLUT

Kommunstyrelsen i Halmstads kommuns beslut den 15 december 2020, KS § 353, i ärende nr KS 2016/00560, se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för Söndrums Centrum, A samt del av fastigheterna B och C m.fl., i Halmstad kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandena från R.T. och B.V.L., M.S. och A.S., J.B. och K.B., H.T., G.S. och S.S,

M.L. och M.L., L.S. och A.S., J.H. och M.H., A.S. och S.S., P.G., K.E.
och C.E. samt R.L. och U.B..

2. Mark- och miljödomstolen upphäver det överklagade beslutet.

BAKGRUND

Kommunstyrelsen i Halmstads kommun (kommunen) beslutade den 15 december 2020 (KS § 353, dnr KS 2016/00560) att anta detaljplan för Söndrums Centrum. Syftet med detaljplanen är att möjliggöra en utveckling av Söndrums centrum. Planen innebär bland annat att ett nytt torg anläggs, att det ges möjlighet till centrumanvändning i flera lägen, att bostadsutbudet kompletteras med lägenheter i flerbostadshus, att ytterligare cykelvägar anläggs samt att dagvattenhanteringen förbättras.

YRKANDEN M.M.

O.H., B.M. och P-E.P. har överklagat kommunens beslut och yrkat att detaljplanen ska upphävas. De har som grund för sitt yrkande anfört bland annat följande.

Parkering

Den mängd parkeringar som föreslås i området verkar som för få med tanke på den nya planerade användningen. Det framgår av Granskningsutlåtandet (sid. 32) att det i Söndrum är en ovanligt hög andel bilresor. Trots detta anser inte kommunen att det finns anledning att göra avsteg från parkeringsnormen i detta fall. Det är svårt att avgöra om parkeringsfrågan kan lösas, eftersom det är svårt att beräkna antalet parkeringsplatser då planbeskrivningens förklaringar grundar sig på antal platser per 1 000 m² BTA och det inte klart framgår vilken BTA planen sammantaget kommer att ha. Vid en beräkning skulle en uppdelning i olika delar av planen behöva göras, vilket medför onödiga osäkerheter vid beräkningen. Det som går att utläsa är att parkeringen för bostäder beräknas vara ca 35 platser för dryga 55 lägenheter. Att utöka antalet lägenheter i området utan att samtidigt i samma mån utöka antalet parkeringsplatser riskerar att ge upphov till framtida problem med trafik och parkering som kan försämra boendemiljön och innebära minskade gemensamma grönytor. Detta är en brist i planen.

Dagvatten

Sweco har genomfört en dagvattenutredning daterad 2017-06-01. Det framgår av Granskningsutlåtandet att kommunen har valt att reglera lokaliseringen av de tekniska anläggningarna som krävs för att dagvattenhanteringen ska fungera men att kommunen anser att ytterligare bestämmelser inte bedömts vara nödvändiga i detta skede.

Det framgår inte av planbeskrivningen exakt vilken dagvattenhanteringslösning som kommer att användas. På plankartan anges endast att "fördröjning (öppet magasin)" och "fördröjning (underjordiskt magasin)" ska finnas. I planbeskrivningen anges att beräkning visade att totalt 280 m³ magasinvolym behöver anordnas för fördröjningsändamål och att detta antingen kan förläggas som underjordiska kassetter under torgytan, som underjordiskt eller öppet magasin eller en kombination av dessa. Utjämningsbehoven är dock beräknade på ett regn med 30 års återkomsttid, vilket mot bakgrund av ökade hårdgjorda ytor samt förändrad och ökad nederbörd riskerar att leda till att mängden dagvatten inte kan hanteras vid 100-årsregn, med översvämning som följd. Detta är särskilt anmärkningsvärt då det nämns i planbeskrivningen att kraftiga skyfall blivit alltmer vanligt förekommande.

Frågan om 100-årsregn och innebörden av ökade hårdgjorda ytor som planen innebär har inte utretts tillräckligt för det aktuella planområdet, då det endast finns en övergripande skyfallskartering. Det framgår inte heller av planbeskrivningen hur vattnet kommer att rinna, i planbeskrivningen anges att det i projekteringen krävs utredning för att klarlägga hur vattnet rinner vid ett skyfall så att dagvattenflöden, som inte ryms i ledningsnätet, kan avledas dit det orsakar minst skada. Det poängteras vidare att det är viktigt med bra lösningar då området sluttar lätt, men det presenteras inte några sådana. Enligt Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) bör det framgå en plan för hur dagvattnet ska hanteras, se P 8052-17 av den 31 oktober 2018. Det föreligger därför brister i underlaget.

Det föreligger vidare problem med dagvattenhanteringen i förhållande till att Laholmsbukten utgör riksintresse för naturvården. Det framgår bl.a. av undersökningen av betydande miljöpåverkan att dagvattnet avleds till Laholmsbukten och att de miljöproblem som klassats är övergödning och syrefattiga förhållanden samt miljögifter. I Granskningsutlåtandet anges endast att de fördröjningsmagasin som planeras bidrar till infiltration innan dagvattnet når ledningsnätet. Det har inte utretts tillräckligt hur planen på grund av en ökning av hårdgjorda ytor kan komma att påverka utsläppen av dagvatten till Laholmsbukten samt vilken miljöpåverkan detta kan få.

Betydande olägenhet

Söndrums centrum ligger utanför Halmstads centrala delar och är idag ett område som främst är bebyggt med lägre byggnader om max två våningar. Planen medger flerbostadshus upp till 4 + 1 våning, vilket de facto innebär en 5-våningsbyggnad med en indragen översta våning, och en högsta tillåtna nockhöjd om +25,5 m.

En indragen översta våning innebär inte någon skillnad varken i byggnadshöjd eller våningsantal och kan inte medföra, såsom kommunen angett, att hushöjderna trappas ned mot kringliggande bebyggelse. Det är fråga om en betydande skillnad i byggnadshöjd i förhållande till befintlig bebyggelse i området. Deras hus är ca 3–3,5 m höga och planen tillåter en nockhöjd om 25,5 m, höjdskillnaden överstiger därmed 20 m. Närmaste trevåningshus finns, enligt uppskattning, ca 1,5 - 2 km bort. Kommunen har framfört att centrum ska markeras, men för att tillgodose önskemålet att visuellt markera att platsen är ett stadsdelscentrum krävs inte heller att byggnaderna är så mycket högre än befintlig bebyggelse som planen medger.

P-E.P.s fastighet I ligger ca 12-15 meter från den byggnad som enligt planen får ha flest antal våningar, dvs. fem våningar (4 + 1 våning). Detta kommer att medföra full insyn i hans trädgård och öppen terrass samt insyn i kök, vardagsrum och sovrum, vilket innebär djupa ingrepp i hans boendemiljö och integritet. B.M.s fastighet H ligger bredvid P-E.P.s fastighet och sålunda kommer planen även innebära full insyn i hans trädgård och

terrass samt i kök, vardagsrum och sovrum. Som framgår av planbeskrivningen kommer balkonger tillåtas 2-5 våningar upp. Dessa kommer alltså ligga ca 12-15 m ifrån P-E.P.s och B.M.s fastigheter och kommer ytterligare medföra full insyn in i deras trädgård samt in i husen. Även O.H.s fastighet D ligger nära planerade flerbostadshus, vilket kommer att medföra insyn och olägenheter för honom.

Planen kommer utöver insyn även medföra betydande skuggning på P-E.P.s och B.M.s fastigheter, då planen tillåter en nockhöjd om 25,5 m. Från höstdagjämning till vårdagjämning, dvs. halva året, kommer deras fastigheter att skuggas av i planen tillåten bebyggelse. Under en stor del av denna period, från oktober till februari, kommer stora delar av deras trädgårdar att vara i skuggan. I den solstudie som utförts anges vad gäller förslag på fasadbeklädnad att byggnadens nockhöjd uppgår till 17,55 meter. Det framgår inte klart vilken nockhöjd som använts vid solstudien. Högsta tillåtna nockhöjd enligt planen är 25,5 meter, dvs. nästan åtta meter högre än vad som anges i solstudien. Det finns därför anledning att anta att den skuggning planen skulle kunna innebära för dem är än mer omfattande än vad som framgår av solstudien. De skisser och nockhöjder som framgår i solstudien blir inte heller juridiskt bindande och domstolen ska bedöma vilken olägenhet den högsta höjden som tillåts enligt detaljplanen innebär, varför sol-studien bör bedömas med försiktighet. Vad gäller skuggning vill de även framföra att detta innebär en olägenhet, eftersom planerade solceller på Lupinvägen 1-5 inte kommer att ha den verkningsgrad som tidigare beräknats, då husen kommer att skuggas av den i planen tillåtna bebyggelsen.

Planläggning av markområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk får inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt. Detta framgår av 2 kap. 9 § PBL. Förhållanden som ska beaktas är exempelvis olägenheter för grannar i form av skymd sikt eller sämre ljusförhållanden. Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet är att betrakta som betydande olägenhet måste områdets karaktär och

förhållandena på orten beaktas (prop. 1985/86:1 s. 483 f. och prop. 2009/10:170 s. 168 och 417).

Söndrum är förvisso en del av Halmstad, men det aktuella området ligger ca 3,5 km väster om centrala Halmstad. Befintliga hyreshus är två våningar höga och endast marginellt högre än omgivningen. Grannar hade därför inte att räkna med den form av bebyggelse eller förtätning av området som kommunen nu föreslår. Planen kommer innebära en betydande olägenhet och kraftigt sänka värdet på deras fastigheter. Det har framförts mycket synpunkter under samrådet på att bebyggelsen är för hög, inte passar in i sin omgivning samt att föreslagen bebyggelse innebär en stor olägenhet för angränsande bebyggelse. Kommunen har dock inte tagit hänsyn till det enskilda intresset på ett proportionerligt sätt.

Deras uppfattning att planen innebär en betydande olägenhet får stöd av praxis. Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) bedömde i mål nr P 4145-19 den 13 januari 2020 att den i målet antagna detaljplanen utgjorde en betydande olägenhet i form av insyn i grannfastigheten och kom fram till att detaljplanen skulle upphävas, trots att det var fråga om ett storstadsområde där förtätningar kan förväntas, då planen möjliggjorde uppförande av ett flerbostadshus med 3-5 våningar ca 12-14 meter från ett bostadshus. Liknande resonemang förde MÖD i mål nr P 2112-16 av den 1 februari 2017 där MÖD upphävde en detaljplan som gav möjlighet att bygga ett fyrvåningshus 17 meter från befintligt enfamiljshus. Vid en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen enligt 2 kap. 1 § PBL fann MÖD att de olägenheter som detaljplanen medförde på grund av insyn i grannfastigheten övervågde det allmänna intresset av att bebygga området med ytterligare bostäder.

Omständigheterna i målen var således mycket lika nu aktuell situation, vilket starkt talar för att olägenheten i form av insyn i den nu föreslagna detaljplanen enligt 2 kap. 9 § PBL utgör en betydande olägenhet och att domstolen därför ska upphäva beslutet om antagande av planen. Det kan även noteras de avvägningar och sammanvägningar MÖD gjorde i P 8052-17 av den 31 oktober 2018 om både insyn, skuggning och hantering av dagvattnet.

Frågan om betydande olägenhet får även stöd av förhållandena på orten. Av förarbetena framgår att vid bedömning av vad som i det enskilda fallet är en betydande olägenhet måste man beakta områdets karaktär och förhållandena på orten. Med detta menas att toleransnivån måste vara något högre i vissa fall (prop. 1985/86:1 s. 484). Planområdet i nu aktuellt fall är endast bebyggt med lägre byggnader och därmed får den byggnadshöjd som detaljplanen medger betraktas som främmande inslag i Söndrum.

Klagande nr 1-8, 10-16 och 19-29 har överklagat kommunens beslut och yrkat att detaljplanen ska upphävas. De har som grund för yrkandet anfört bland annat följande.

Det är en demokratisk process som föregår ett detaljplanebeslut. Underlaget måste vara tydligt när det gäller vad som ska byggas eller inte byggas. Bristen på tydlighet från kommunens sida är minst sagt mycket anmärkningsvärd. Detaljplanen måste göras om så medborgarna kan utnyttja sin demokratiska rätt att lämna synpunkter på ett korrekt underlag. Frågan är varför kommunen ger allmänheten möjlighet att lämna synpunkter på planbeskrivningen, när kommunen inte har för avsikt att ta hänsyn till dem.

När en förtätning genomförs i vad kommunen anger som planområde, får det konsekvenser utanför detta område. Konsekvenser måste hanteras i planen även om de uppstår utanför planområdet. Annars är risken stor att de inte blir åtgärdade.

Parkering

Idag finns det 162 p-platser och om planen genomförs kommer det att finnas 163 platser. Det är helt orealistiskt att med en ny p-plats tro att behoven för 40 lägenheter, ett café, en vårdcentral och en folktandvård ska tillgodoses. Dessutom har behoven för affärsverksamheten i byggnad fastighet E ännu inte beräknats, vilket är absolut nödvändigt.

Söndrums utbredning, befolkningsammansättning och resevaneundersökningen visar att det inte är möjligt att reducera p-behovet med 20 % beroende på kollektivtrafik eller med 5 % för användande av cykel. Att kommunen inte reducerar p-behovet för alla byggnader i centrum är en klar indikation på att kommunen inte själv tror att reduktionen är möjlig.

Kommunens parkeringsnorm är för grov och har klara brister. När normen går att kontrollera mot verkligheten, t.ex. för dagens boendeparkering, underskattar normen behovet av p-platser. Situationen som den är idag visar på ett behov av minst en p-plats/lägenhet. Kommunen kan inte anses ha visat att det går att lösa parkeringsfrågan så att det blir balans mellan behov av och tillgång till p-platser.

Parkeringsdäck

Kommunen angivande av att kryssmarken behövs för att bygga carportar och då endast på nedre delen av parkeringen är inte trovärdigt. Dessutom är det olämpligt ur säkerhetssynpunkt dels för att det hindrar sikten mot oskyddade trafikanter som kommer från Kullavägen och kör ut på Lars Montins väg, dels för att det innebär trafik genom området med carportar till resterande p-platser.

Ska komplementbyggnader byggas innebär det att den övre parkeringsytan blockeras och inte kan användas för parkering och därmed försvinner hela parkeringsytan; det är inte realistiskt. Kan inte kommunen förklara vad som behöver byggas på kryssmarken, ska kryssmarken tas bort. Kommunen ska inte i efterhand kunna smyga in ett parkeringsdäck.

Trafiksäkerhet

Trafiksituationen i korsningen Eketångavägen/Tylösandsvägen måste göras säkrare. Det kan ske genom att bygga en rondell eller genom att sätta dit trafikljus. Det måste bli säkrare för oskyddade trafikanter i östra delen av området. Gång- och cykelbanan på Lars Montins väg måste fortsätta så att den ansluter till Kullavägen och det måste finnas utrymme för både gång- och cykeltrafikanter på den östra sidan av Jutaplatsen. När en detaljplan görs i samband med förtätning av befintlig

bebyggelse, blir det konsekvenser utanför planområdet som måste lösas med kompensationsåtgärder. Trafik har inte hanterats i detaljplanen; det behöver åtgärdas.

Tylösandsvägen

Innan planen kan genomföras måste kommunen åläggas att mäta trafiken sommartid på Tylösandsvägen och Jutaplatsen. Med största sannolikhet kommer en mätning av trafiken på Tylösandsvägen innebära att gränsvärden passeras sommartid, när utevistelse är det normala. Behovet av kompensationsåtgärder, som bullerdämpande åtgärder, kommer att vara nödvändigt. Dessa åtgärder behöver inkluderas i planen.

Vattenförsörjning

Detaljplanen kan inte genomföras innan en ny dagvattenutredning genomförts som baseras på det som planeras byggas. Den måste även ges ett bredare mandat så att förhållanden och möjligheterna nedströms kan hanteras.

Ska en dagvattendamm anläggas måste kontroll göras att det fungerar. Även en riskutredning behöver genomföras avseende behov av säkerhetsåtgärder för att förhindra olyckor. Det är inte heller acceptabelt, vilket är fallet nedströms, att det blir en slamfylld damm i ett centrum.

Kommunen har angivit att uppgifter om ledningsnät mm. är känslig information som inte bör spridas. Det är förvånande om kommunen inte kan/får redovisa vad som är ledningarnas totala kapacitet, hur mycket utnyttjas idag och hur mycket nybyggnationen kommer att generera. En redovisning behövs för både avlopps- och dricksvatten. Kommunen måste naturligtvis kunna redovisa hur vattenförsörjningen säkerställs samt livslängden på nätet. Om nätet är gammalt, kan en ökad belastning innebära problem.

Halmstads kommun har bestritt bifall till överklagandena och därvid anfört bland annat följande.

Påståenden beträffande den detaljnivå som olika sakförhållanden ska utredas på saknar rättsligt stöd och motsvarar en detaljeringsgrad som återfinns i projekterings- och bygglovsprocesser. Kommunen har varken möjlighet eller skyldighet att genomföra utredningar på sådan detaljnivå i detaljplaneskedet. Kommunen har istället under planprocessen låtit genomföra de erforderliga undersökningar och utredningar som krävs för att kunna ta ställning till och konstatera att området är lämpat för det ändamål som planen avser möjliggöra.

Parkering

I planhandlingarna har det klargjorts att parkeringssituationen kan lösas på ett godtagbart sätt och som dessutom uppfyller de lagkrav som ställs när det gäller att reglera parkering vid detaljplanering. Kommunen har i planbeskrivningen angett och beskrivit antalet parkeringsplatser som planeras och i illustrationskartan går det tydligt att utläsa hur parkeringssituationen avses lösas. Befintliga områden som ligger utanför planområdet ingår inte i uträkningarna gällande parkeringsbehovet, eller redovisas i illustrationsplanen, eftersom förslaget till ny detaljplan inte innebär en förändring av dessa.

Parkeringsnormen utgör ett godtagbart och tillräckligt underlag för att bedöma behovet av parkeringsplatser i detaljplaneskedet. Den aktuella stadsdelen har ett högt bilnehav i jämförelse med flera andra stadsdelar i Halmstad. Flertalet av dessa bilresor sker, enligt kommunens resvaneundersökning, inom den egna stadsdelen och tillgången till parkeringsplatser är idag mycket stor. Detta, tillsammans med att planområdet ligger kollektivtrafiknära med goda förbindelser för gång- och cykeltrafik, medför att kommunen inte bedömer att det är lämpligt att frångå parkeringsnormen genom att planlägga för fler parkeringsplatser än vad som är fallet i andra delar av kommunen med liknande förutsättningar för hållbara färdmedel. En del av detaljplanens syfte är dessutom att förbättra för oskyddade trafikanter och främja andra färdmedel än bilen.

Ett parkeringsdäck planeras inte, vilket framgår av samråds-, gransknings-, och antagandehandlingar under avsnittet om planerad parkering. Kommunen bedömer

att ett parkeringsdäck inte inryms inom område där endast komplementbyggnader tillåts.

Den demokratiska processen

Kommunen bestrider att den vägrat lämna ut information enligt offentlighetsprincipen och förvaltningslagen. Kommunen har istället fullgjort sina skyldigheter gällande att lämna ut allmänna och offentliga handlingar; detsamma gäller att lämna information.

Trafiksäkerhet

De klagande har framför ett stort antal olika synpunkter angående trafiksäkerheten och är kritiska över flertalet punkter gällande trafiksäkerheten inom planområdet men även stadsdelen i stort. De frågor som, enligt plan och bygglagen, ska uppfyllas i en detaljplan har besvarats i samrådsredogörelse och granskningsutlåtande samt att kommunen har gjort de överväganden och bedömningar som krävs rörande trafiksäkerheten.

Komplementbyggnader

Kommunen vidhåller det som framförts angående komplementbyggnader i granskningsutlåtandet, dvs. att det på så kallad korsmark får uppföras mindre byggnader som kompletterar huvudbyggnader, som till exempel miljöhus eller carport. Kommunen bedömer inte att det finns skäl att tydliggöra planbestämmelsen ytterligare. Att ytterligare precisera var komplementbyggnader får placeras inom egenskapsområdet är en allt för detaljerad planbestämmelse med hänsyn till detaljplanens syfte och är således inte tillåten. Att inte styra komplementbyggnaders exakta placering bedöms inte vara en risk som kan äventyra trafiksäkerheten.

Dagvattenhantering

Som framförts i granskningsutlåtandet har kommunen i detta fall gjort bedömningen att det ska anordnas såväl underjordiskt fördröjningsmagasin under torget på Jutaplatsen samt ett öppet fördröjningsmagasin i det som planläggs som PARK. Kommunen bestrider påståendet att en ytterligare dagvattenutredning bör tas fram,

eftersom hårdgörandegraden inte nämnvärt skiljer sig från när utredningen togs fram.

Genomförandetid

Kommunen vidhåller att gällande detaljplaner inom planområdet inte har någon genomförandetid kvar. Den senast antagna planen inom planområdet vann laga kraft den 13 april 2000 och hade en genomförandetid på fem år. Efter genomförandetidens slut är fastighetsägaren inte längre garanterad byggrätt och kommunen har då möjlighet att ersätta, ändra eller upphäva planen.

Betydande olägenhet

När det slutligen gäller påståendet att detaljplanen innebär en betydande olägenhet i form av bl.a. insyn till grannfastigheter, bestrids även detta. Detaljplanen ligger inom ett område som är särskilt utpekad som servicenod i Halmstads kommuns översiktsplan, Framtidsplan 2030, och kommunens avvägning är att i ett stadsdelscentrum i en medelstor stad på mer än 100 000 invånare måste en del insyn kunna accepteras. För att främja en långsiktigt hållbar hushållning av mark och vatten behöver dessa områden i staden utnyttjas på ett effektivt sätt. Detaljplanen möjliggör ett viktigt komplement för Söndrum med bostäder i de former som det idag råder stor brist på, dvs. flerbostadshus med hyresrätter samt tillgängliga bostäder för äldre. Att utesluta möjligheten att bygga flerbostadshus i ett socioekonomiskt starkt område där den övervägande delen av bostadsutbudet består av villor motverkar kommunens möjligheter att utvecklas som en inkluderande kommun, med fortsatt segregerad stad som följd.

Det ska också framhållas att kommunen har ett stort handlingsutrymme vid den avvägning mellan olika intressen som ska göras enligt bestämmelserna i 2 kap. plan- och bygglagen. Överprövningen bör här begränsas till om kommunen i sitt beslut hållit sig inom de ramar som den vida handlingsfriheten konstituerar. Överprövningen omfattar således i princip inte de intresseavvägningar som kommunen gjort inom nämnda ram (se bl.a. prop. 2009/10:215, sidan 88 f.).

Kommunen gör därför gällande att kommunen har hållit sig inom dessa ramar även vid tillämpningen av 2 kap. 9 § plan- och bygglagen.

Halmstads Fastighets AB har förelagts att yttra sig, men har inte gjort detta.

DOMSKÄL

Klagorätt

Enligt 13 kap. 8 § plan- och bygglagen (2010:900) ska 42 § förvaltningslagen (2017:900), FL, tillämpas i fråga om vem som har rätt att överklaga nu aktuellt beslut. Enligt 42 § FL får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.

Enligt praxis anses beslut att anta en detaljplan angå ägare till en fastighet som ligger inom planområdet, direkt gränsar till planområdet eller endast skiljs åt av en gata eller väg. Även ägare av fastigheter i närområdet, men som inte ligger inom eller i direkt anslutning till planområdet, kan vara berörda beroende på den effekt som beslutet har för klaganden.

Av klagandena är det endast G.E. och K.E. (F), O.H. (D), P.K. och K.K. (G), B.M. (H) samt P-E.P. (I) som äger fastigheter vilka direkt gränsar till planområdet. Övriga klaganden har sina fastigheter öster om planområdet. Den östra delen av planområdet är den del där förändringarna, jämfört med dagens förhållanden, är ytterst begränsade. Mark- och miljödomstolen finner därför att övriga klaganden inte kan anses berörda av kommunens beslut på ett sådant sätt att de har klagorätt. Deras överklaganden ska därför avvisas.

Allmänt om prövningen av detaljplaner

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (se 1 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900), nedan PBL). Det är alltså

kommunen som, inom vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen. Den domstol som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan ska endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna (se 13 kap. 17 § PBL). Om domstolen vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel, ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Ändring av planbeslut kan, förutom när det är fråga om ändring av ringa betydelse, endast göras efter kommunens medgivande.

Domstolens prövning stannar i många fall vid en bedömning av om ett beslut att anta eller ändra en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som reglerna i PBL ger kommunen. Hänsyn ska tas till både allmänna och enskilda intressen (se 2 kap. 1 § PBL). De avvägningar som kommunen har gjort mellan olika samhällsintressen blir, om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme, inte föremål för överprövning (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2014:12). Det är framförallt om en kommun i sin bedömning gjort en felaktig avvägning mellan motstående enskilda intressen eller motstående enskilda och allmänna intressen eller om kommunen förfarit formellt felaktigt vid handläggningen av planärendet som ett upphävande av detaljplanebeslutet blir aktuellt (se prop. 2009/10:215 s. 88 samt Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2014:12). Prövningen avser inte om kommunen valt den mest optimala lösningen utan endast om den valda lösningen uppfyller lagens krav.

Planprocessen

Av 5 kap. 11 § PBL framgår att i arbetet med att ta fram ett förslag till en detaljplan ska kommunen samråda med bl.a. de kända sakägare och boende som berörs. När samrådet är klart, ska kommunen enligt 5 kap. 18 § PBL informera om sitt planförslag och låta det granskas under en viss tid. Samråds- och granskningsförfarandet enligt 5 kap. PBL syftar till att ge kommunen ett bättre beslutsunderlag, men ska också ge berörda sakägare och närboende information om planarbetet samt möjlighet för dem att påverka planens utformning. PBL ställer dock inget krav på att kommunen ska ändra detaljplanen i enlighet med inkomna synpunkter.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att kommunen genomfört samråds- och granskningsförfarandet på så sätt som krävs enligt PBL. Enligt domstolens bedömning uppfyller detaljplanprocessen de krav som formellt kan ställas i detta avseende. Vad de klagande anfört i denna del medför inte en annan bedömning. Det föreligger således inte skäl att upphäva detaljplanen på denna grund.

Allmänna intressen

I de fall då enskilda åberopar allmänna intressen föreligger inte något hinder av processuell natur mot att en överinstans vid prövningen av en enskild persons överklagande i ett planärende beaktar de allmänna intressen som enligt den klagande står emot planen. Vissa allmänna intressen, såsom riksintressen, miljökvalitetsnormer och hälso- och säkerhetsfrågor, bevakas dock i första hand av länsstyrelsen i myndighetens funktion som regional planmyndighet under planprocessen och vid prövning av beslut enligt bestämmelserna i 11 kap. PBL. Frågor som omfattas av länsstyrelsens bevakning av kommunens planering är bl.a. inverkan på riksintressen, trafikbuller, risken för olyckor och översvämning samt påverkan på vattenförsörjningen. Länsstyrelsen i Hallands län har den 22 december 2020 (dnr 404-9426-20) beslutat att inte pröva kommunens antagandebeslut med anledning av hur dessa frågor behandlats i nu aktuell detaljplan. Vad gäller prövning av en överklagad plan väger de av länsstyrelsen gjorda bedömningarna tungt och mark- och miljödomstolen finner inte att det framkommit skäl att frångå länsstyrelsens bedömning. Det föreligger således inte skäl att upphäva detaljplanen med anledning av vad de klagande anfört om dagvattenhanteringen.

Utformning av bebyggelsen, parkeringsmöjligheter mm.

Av 2 kap. 6 § PBL följer att bebyggelse och byggnadsverk vid planläggning ska utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bland annat stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan samt trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö.

När det först gäller vad de klagande anfört om tillgången till parkeringsplatser inom planområdet, finner mark- och miljödomstolen att kommunens överväganden i dessa delar ligger inom ramen för det handlingsutrymme som ges enligt 1 kap. 2 § PBL. Inte heller vad de klagande anfört om påverkan på trafiksäkerhet mm. avseende eventuella komplementbyggnaders placering på s.k. korsmark i planområdets östra del utgör skäl att upphäva detaljplanen.

Anpassning och betydande olägenhet

Vidare finns ett krav på anpassning till befintlig bebyggelse. Nuvarande bebyggelse längs Lupinvägen utgörs av låga enbostadshus. De nu planerade flerbostadshusen ligger påtagligt nära enbostadshusen och skiljer sig markant från den befintliga bebyggelsen. Mark- och miljödomstolen finner att flerbostadshusens placering och volym inte lever upp till anpassningskraven i 2 kap. 6 § PBL.

Av 2 kap. 9 § PBL framgår att planläggning av mark- och vattenområden samt lokalisering, placering och utformning av bl.a. byggnadsverk inte får ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på grundvattnet eller omgivningen i övrigt som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.

Vad som ska ses som en betydande olägenhet i den mening som avses i 2 kap. 9 § PBL ska bedömas bland annat med utgångspunkt i ett områdes karaktär och förhållandena på orten. Betydande olägenhet har i praxis ansetts kunna vara bland annat skuggbildning, skymd sikt, insyn, luftföroreningar, skakningar och bullernivåer som inte är helt tillfälliga och som avviker från vad som får tolereras i aktuellt område. Kvalifikationsgränsen ligger högt och vissa olägenheter till följd av byggnation i närområdet har ansetts behöva tålas.

Även om det är en kommunal angelägenhet att planlägga markområden och kommunen har ett intresse av att bygga bostäder, ska vid planläggningen, som nämnts ovan, hänsyn också tas till påverkan på enskilda intressen. Den invändning som främst P-E.P. och B.M. fört fram i denna del är framförallt

att de nya flerfamiljshusen genom sin höjd och storlek kommer att medföra en betydande olägenhet genom den ökade insynen och skuggningen på deras fastigheter.

Planområdet är i dagsläget bebyggt med verksamhetslokaler och flerbostadshus i som mest två plan. I norr gränsar planområdet bland annat till det område med låga enbostadshus där P-E.P.s och B.M.s fastigheter är belägna. I den del av planen som ligger närmast detta område möjliggörs uppförande av flerfamiljshus med upp till fem våningar på mark som idag utgörs av grönytor.

Avståndet mellan de planerade flerbostadshusen och aktuella enbostadshus är relativt kort, ca 15 meter. Detta får dock anses vara ett godtagbart avstånd mellan bostäder och kan inte anses medföra sådan insyn inomhus att det utgör en betydande olägenhet. Däremot kommer P-E.P. och B.M. att få insyn över sina tomter och uteplatser, som idag inte har någon insyn från söder. Ett flertal lägenheter kommer att ha direkt insyn över dessa tomter, från fönster och eventuella balkonger. De höga byggnaderna kommer dessutom att medföra en betydande skuggning av tomterna.

Även om kommunens översiktsplan, Framtidsplan 2030, anger att förtätning ska ske och att Söndrum centrum pekats ut som en centrumnod, har P-E.P. och B.M. inte – i förhållande till nuvarande, småskaliga bebyggelse – haft anledning att förvänta sig att byggnader av den storlek som detaljplanen medger placeras så pass nära deras fastighetsgränser (jmf. Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 maj 2021 i mål nr P 2387-20). Med hänsyn till detta finner mark- och miljödomstolen att detaljplanen innebär en betydande olägenhet för dem.

Domstolen finner, vid en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen, att de olägenheter som detaljplanen i aktuell del kan förväntas medföra för P-E.P. och B.M. i form av påtaglig insyn och skuggning överväger det allmänna intresset av att bebygga området i enlighet med detaljplanen. Den föreslagna bebyggelsen längs Lupinvägen är heller inte utformad och placerad på

ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stadsbilden och intresset av en god helhetsverkan. Det finns alltså skäl att upphäva detaljplanen på dessa grunder.

Mark- och miljödomstolen noterar därutöver att skalstocken på plankartan inte överensstämmer med den angivna skalan.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)
Överklagande senast den 30 november 2021.

Vibeke Sylten

Helena Carling

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Vibeke Sylten, ordförande, och tekniska rådet Helena Carling. Föredragande har varit beredningsjuristen Charlotte Stenberg-Magnusson.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.